

18.9.2001

1962/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pekka Päivänsalo

PÄÄTÖS KANTELUUN ESITUTKINNAN SUORITTAMATTA JÄTTÄMISTÄ KOSKEVASSA ASIASSA

1 KANTELU

Kansanedustaja A arvostelee 6.9.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Lapuan kihlakunnan poliisilaitoksen rikoskomisariota B:tä siitä, että tämä ei ole toimittanut esitutkintaa C:n ja D:n rikosilmoituksen 6420/S/20074/00 johdosta.

2 SELVITYS

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

C ja D tekivät 28.1.2000 Lapuan kihlakunnan poliisilaitokselle suullisen toimenpidepyynnön "häiritsevän ja vaarallisen moottorikelkkailun ja lähinaapurien kyseenalaisten menettelyjen lopettamiseksi". Asiasta kirjattiin poliisilaitoksella rikosilmoitus 6420/S/20074/00 ja tutkinnanjohtajaksi määrättiin rikoskomisario B.

Rikosilmoituksen mukaan B:n ja C:n kodin ohitse johtavalla tiellä ja läheisillä pelloilla oli tapahtunut häiritsevää ja vaarallista moottorikelkoilla ajamista, jota olivat harjoittaneet B:n ja C:n naapureiden sukulaiset yhdessä B:lle ja C:lle tuntemattomiksi jääneiden poikien kanssa. Rikosilmoituksen selostusosassa todetaan mm. seuraava: *"Moottorikelkkojen nopeudet mainitulla tiellä ja pelloilla on kohonnut runsaasti yli 100 km/h. Myöskin kelkkailijat ovat mainituilla nopeuksilla ottaneet vauhtia pelloilta ja ylittäneet tien "ilmalentoina". Moottorikelkkojen käyttö on ollut lisäksi sellaista, että niitä on voimakkaasti kiihdytetty ja moottoria kovaäänisesti "kaasuteltu" C:n ja D:n asunon ja heidän ulkoilemisen läheisyydessä. Tällaista kelkkailua on ollut päivittäin, aina ilta-myöhään saakka. Muiden moottoriajoneuvojen moottoreita on tarpeettomasti tyhjäkäytetty ja "kaasuteltu" paritalojen pihapiirissä asukkaiden ja heidän luonaan käyneiden toimesta".*

Tutkinnanjohtaja B teki 29.2.2000 päätöksen olla toimittamatta asiassa esitutkintaa. Päätöksen perustelujen mukaan *"C ja D pitävät moottorikelkkailua lähialueella sekä muiden moottoriajoneuvojen käyttämistä pihapiirissä häiritseväinä. On kuitenkin todettava, että samoissa taloissa asuu useita muita henkilöitä, jotka pitävät po. asioita täysin normaaleina toimintoina. Asian johdosta ei tutkintaa jatketa".*

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. (Vastaava säännös on sisältynyt myös 1.3.2000 asti voimassa olleeseen hallitusmuotoon.)

Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Esitutkintalain 2 §:n mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Esitutkinta voidaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, mikäli asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Poliisimies voi kuitenkin antaa tällaiseen rikokseen syyllistyneelle huomautuksen.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen (17.6.1988/575) mukaan, jos asianomistaja on tehnyt rikoksesta ilmoituksen, mutta esitutkintaa ei kuitenkaan toimiteta, hänelle on ilmoitettava syy siihen.

3.2.2

Kannanotto

Esitutkintakynnystä ei voida esitutkintalain 2 §:n 1 momentin sanamuoto ("on syytä epäillä") huomioiden ottaen asettaa kovin korkealle. Varmuutta tai suurta todennäköisyyttä rikoksen tekemisestä ei vaadita. Lain esitöiden (HE 1985/14 s.16) mukaan rikosta on syytä epäillä, kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen. Pelkkä poliisille tehty tutkimuspyyntö ei siten ilman muuta johda esitutkinnan käynnistymiseen. Lain käyttämä sanamuoto jättää poliisille yksittäistapauksessa harkintavaltaa.

Asiassa saatuun selvitykseen viitaten katson, että tutkinnanjohtaja on ratkaissut asian hänelle esitutkintalain nojalla kuuluvan harkintavallan nojalla. Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että hän olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin. Eduskunnan oikeusasiamies ei voi ylimpänä laillisuusvalvojana lähteä suorittamaan uudelleen tätä esitutkinnan aloittamisharkintaa. Oikeusasiamiehellä ei ole edes toimivaltaa määrätä esitutkintaa aloitettavaksi kantelun tarkoittamassa asiassa.

Kiinnitän huomiota kuitenkin eräisiin tutkinnanjohtajan perusteluja koskeviin näkökohtiin, joilla saattaa olla yleisempääkin merkitystä.

Ratkaisun perustaminen (yksinomaan) C:n ja D:n esittämiin arvioihin siitä, onko toimenpidepyynnössä kerrottua menettelyä pidettävä "täysin normaalina", on mielestäni kyseenalaista. Toimenpidepyynnön mukaan kysymyshän on ollut osaksi juuri näiden naapureiden sukulaisten aiheuttamiksi

väitetyistä häiriöistä. Tutkinnanjohtajan perusteluista ei ilmene, onko kaikkia naapureita kuultu ja keiden naapureiden esittämiin mielipiteisiin kannanotto on perustunut. Toimenpidepyynnön mukaan saman pihapiirin ympärillä sijaitsee kolme paritaloa.

Toimenpidepyynnön perusteella ei liene ainakaan kaikilta osin ollut kysymys sellaisista rikostunusmerkistöistä, joiden täyttymistä arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota naapureiden omiin arvioihin menettelyn haitallisuudesta. Viitataan tältä osin mm. väitteisiin moottorikelkkojen kuljettamisesta tiellä yli 100 kilometrin tuntinopeudella ja ten yli tapahtuneisiin "ilmalentoihin".

Rikoskomisario B:n antamassa selvityksessä on viitattu myös esitutkintalain 2 §:n 2 momentista ilmenevään mahdollisuuteen jättää esitutkinta toimittamatta ja poliisilain 3 §:n mainintaan tehtävien asettamisesta tärkeysjärjestykseen. Tältä osin totean, että mikäli todellinen peruste esitutkinnan toimittamatta jättämiselle on ollut rikoksen vähäisyys, olisi tämä tullut selvästi sanoa päätöksen perusteluissa. C:lle ja D:lle on nyt välittynyt sellainen käsitys, ettei poliisi ole pitänyt ilmoitettua menettelyä lainkaan lainvastaisena.

Esitutkintalain 2 §:n 2 momentin soveltaminen edellyttää myös sitä, että asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Tilanne on tältä osin ollut jossain määrin epäselvä. Rikosilmoitusjäljennöksen mukaan C ja D eivät ole vaatineet rangaistusta asiassa. Kantelun mukaan he olivat kuitenkin toimenpidepyyntöä tehdessään ymmärtäneet, että mahdolliset vaatimukset tulisi esittää vasta sen jälkeen, kun poliisi on ensin tutkinut asian "ja kun on käynyt selville, ketkä ovat syyllistyneet mihinkin mahdollisiin lainvastaisiin tekoihin".

Poliisilain 3 §:ssä tarkoitettu priorisointisäännös ei oikeuta poliisia laiminlyömään sille lain mukaan kuuluvia tehtäviä. Kysymys on ainoastaan tehtävien tärkeysjärjestykseen asettamisesta.

Edellä lausutuilla perusteilla katson, että tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario B ei ole asianmukaisesti perustellut asiassa 6420/S/20074/00 tekemänsä päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa.

Koska B:n virhe ei kuitenkaan kokonaisuutena arvioiden ole kovin vakava, tyydyn tässä yhteydessä vain saattamaan käsitykseni esitutkintalain 2 §:n 2 momentin tulkinnasta B:n tietoon vastaisen varalle.

3.3

Toimenpiteet

Saatan edellä selostetun käsitykseni Lapuan kihlakunnan poliisilaitoksen rikoskomisarion B:n tietoon vastaisen varalle ja kiinnitän hänen huomiotaan esitutkintakynnyksen ylittymistä koskevien ratkaisujen asianmukaiseen perustelemiseen. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni B:lle.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan oheisena.